

TORTOSA, 2021: CAPITAL DE LA CULTURA CATALANA. 21 PERSONALITATS EBRENQUES DE L'ART I LA CULTURA QUE ENS HAN PORTAT FINS AQUÍ

Xabier Coluig
escriptor

Ricard Salvat i Ferré, l'"agitador teatral" (17/21)

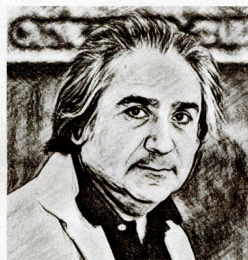
Ricard Salvat va néixer a Tortosa el 17 d'agost de 1934. En una entrevista recollida en un vídeo disponible a la pàgina web de la Fundació Ricard Salvat, creada el 2011 per voluntat de la família i que vetlla per preservar, estudiar, donar a conèixer i difondre el fons patrimonial i cultural del nostre protagonista, ell mateix parlava del seus orígens i la seva infància. "Jo vaig néixer a Tortosa, però la meua família no n'era. El meu pare era del Morell, i era forner, i la meua mare era de la Canonja. El meu pare [...] no es va voler esperar a heretar el forn del seu pare -o li agradava més anar a una ciutat més gran. El fet és que va elegir Tortosa, i allí va obrir un forn. I allí vàrem néixer els tres germans. A l'Institut de Tortosa vaig tenir molta sort. Hi havia tot de professors castigats per les seves idees republicanes, però sobretot teníem un gran mestre, que fou mossèn Manyà, Joan Baptista Manyà. Ell era molt catalanista, era un home absolutament important; és el gran teòleg de Catalunya, però el tenien allà arraconat, i ens va ensenyar a pensar. Era un moment on no passava gran cosa. Vivíem pendents del cinema. Jo recordo que passava tota la setmana anant d'un cinema a l'altre -n'hi havia tres en aquell moment- mirant allò que dèiem "els quadrets". De vegades passava teatre per la ciutat, companyies que anaven o venien de València a Barcelona o de Madrid a Barcelona, ves a saber. Per exemple, vaig veure [...] Catalina Balcena, que em va impressionar molt, vaig veure un espectacle que era *Locura de Amor*, de Tamayo y Baus [...]. I jo vaig començar a fer teatre ja de molt petit, des del primer o segon curs, amb els meus companys d'Institut". A Tortosa, també, va ser on va començar els seus estudis musicals -solfeig i

violí- per continuar-los després al Conservatori Superior de Barcelona, un cop s'hi va mudar per donar inici a la carrera universitària de filosofia. El 1953, a la Universitat de Barcelona, va fundar amb altres companys l'Agrupació de Teatre Experimental, la qual cosa li va permetre d'estrenar-se en les tasques de direcció amb obres d'importants dramaturgs catalans, com Josep M. de Sagarra, Víctor Català o Alexandre Cirià Pellicer. També va intentar portar a escena l'*Antígona*, de Jean Cocteau, però la censura franquista ho va prohibir. No seria l'única vegada que un règim dictatorial tallaria les ales a Salvat.

Tot i no poder presentar inicialment la seva tesi doctoral, titulada *El teatre contemporani*, per haver estat descobert, el 1966, participant en una reunió clandestina del Sindicat Democràtic d'Estudiants, dos anys més tard va aconseguir-ho, es va integrar al Departament de Filologia Catalana i va començar a impartir classes d'idees estètiques i d'història de la literatura, primer, i d'història i estètica teatrals, després. El 1985, va guanyar la càtedra d'Història de les arts escèniques, la primera de tot l'Estat espanyol.

El 1956, va crear amb Miquel Porter el grup experimental Teatre Viu, en què interpretaven pantomimes inspirades en la commedia dell'arte i d'altres improvisacions escèniques, i que va acabar integrant-se a l'Agrupació Dramàtica de Barcelona.

L'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual (EADAG) arribaria pocs anys després, el 1960. "Alexandre Cirià Pellicer va voler crear una mena de variant de la Bauhaus en versió catalana [...] i ens va proposar de crear l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, o sigui, una mica la secció teatral d'aquesta escola. La vàrem fundar Maria Aurèlia Capmany

i jo, i hi va haver, de seguida, Carles Serrallonga, Ricard Albert, Mestres Quadreny, Manuel Valls, Joan Obiols, Joan Brossa, tot de gent que ens va donar suport i que van venir a fer de professors. L'EADAG suposà, d'entrada, un enfrontament estètic amb l'Institut del Teatre que, en aquell moment, estava molt [...] deturat en el temps. La nostra preocupació era muntar obres de Brecht i, sobretot, donar a conèixer els seus mètodes interpretatius, o sigui, la columna vertebral de l'escola, on tots els professors eren universitaris, era donar a conèixer el mètode d'estranyament, d'alienació de Brecht. I això ens va obsessionar durant els primers cinc anys".

L'obsessió a la qual es referia Salvat havia nascut uns anys abans, durant la seva etapa d'estudiant. "L'Institut Alemany em va donar una beca per a anar a estudiar a Heidelberg, em va agradar molt i m'hi vaig quedar" un any. "El segon any vaig anar a Colònia [...] i vaig estudiar [...] Ciències Teatrals". Allí va descobrir també un dels millors arxius de tota l'Alemanya Federal sobre el poeta i dramaturg Bertolt Brecht, creador del teatre èpic. "Aleshores, això també em va esperonar i, entre l'arxiu [...] i els viatges a Berlín per veure el Berliner, va reafirmar-se el meu interès per Brecht".

Ricard Salvat va dirigir prop de 200 obres de teatre al llarg de tota la seva trajectòria professional. Durant els anys 60, amb la companyia de teatre Adrià Gual, que s'havia creat per donar sortida professional als estudiants de l'EADAG, varen representar *Els deserts dels dies*, de Maria Aurèlia Capmany; *La pell de Brau*, de Salvador Espriu; *En Garet a l'Enramada*, de Joaquim Ruyra; *La barca dels afligits*, d'Àngel Mestres; *Amor de Don Perlimpin con Belisa en su jardín*, de Federico García Lorca; i *Santa Juana*, de George Bernard Shaw, entre les més destacades. Durant els anys 70, estrenaren *Aigües encantades*, de Joan Puig i Ferrer; *Primera història d'Esther, Les baccants* i, la més aclamada, *Ronda de mort a Sinera*, totes tres basades en textos de Salvador Espriu. Ricard Salvat també va dirigir, per al Gran Teatre del Liceu, les òperes *Èdip i Iocasta*, de Josep Soler, i *Tannhäuser*, de Richard Wagner, durant els anys 80.

Un parell d'anys més tard, el règim franquista va oferir-li la direcció del Teatre Nacional de Barcelona, recentment creat, i Salvat, sorprenentment, la va acceptar. "¿Com és que un intel·lectual d'esquerres que havia viatjat el 1962 a Moscou per assistir al Consell Mundial de la Pau i que esdevindria president de la secció catalana d'aquest organisme internacional, al qual estigué vinculat durant molts anys, acceptà el càrrec de director del TNB? ¿Com és que un home de teatre que havia patit prohibicions i censures per alguns dels seus espectacles i que s'havia significat en la tria d'un determinat repertori feu un pas així en una aposta estranya del possibilisme institucional?", es pregunta Francesc Foguet al seu text *Ricard Salvat (1934-2009)*. "No s'entén gaire la raó que motivà l'acceptació d'un regal tan en-

verinat, si no és que la seva opció respongués a l'estratègia política, molt de la línia filocomunista, que aspirava a anar ocupant espais de poder per transformar-los des de dins o que es veiés amb prou suport dels sectors polítics d'esquerres per assumir-ho". Fet i fet, l'aventura durà poc, tot just dos anys, i de seguida Salvat es replè en l'EADAG, en les temptatives per atènyer la professionalització i en la seva projecció internacional.

En l'àmbit internacional, cal mencionar les representacions *Der dieb, der nicht zu Schaden kam*, de Dario Fo, al Württembergische Landesbühne Esslingen; *Camino Negro*, d'Óscar Viale i Alberto Alejandro, al Staatstheater Braunschweig i al Teatro Lorange de Buenos Aires; *The taming of the shrew*, de William Shakespeare, al Parc Olof Palme d'Atenes; *Noite di guerra al Museo del Prado*, de Rafael Alberti, al Piccolo Globo de Roma; *Tutte le candele non sono molte per Maryorik*, de José Antonio Peral, al Teatro Centrale di Roma; *Az ember tréjédtája*, d'Imre Madách, al Nemzeti Színház de Budapest; i *La nueva colonia*, de Luigi Pirandello, presentada al II Festival Internacional Cervantino de Mèxic.

Pel que fa a festivals teatrals, els dos més importants que Salvat va dirigir foren el de Sitges, durant nou edicions (1977-1986), i l'Entrecultures de Tortosa (2004-2006), destinat a crear vincles amb altres cultures teatrals del Mediterrani, però que no va gaudir de gaire èxit.

L'any 1996 fou reconegut amb la Creu de Sant Jordi i el 1999 amb el Premi Nacional de Teatre. També fou membre numerari de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi des del 2003. Ricard Salvat va morir a causa d'un vessament cerebral el 24 de març de 2009 a Barcelona.